

Programma 7 Landbouw en voedsel

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

In het programma Landbouw en Voedsel streven we naar een nieuwe balans tussen economie, maatschappij en ecologie in Brabant. Met het vaststellen van het Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 in 2022 hebben we een langjarig perspectief en consistente aanpak geschetst voor de noodzakelijke transitie van een toekomstbestendige landbouw- en voedselsector met een goed verdienvermogen die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving en goede omgevingskwaliteit in Brabant ten behoeve van de gezondheid, bodem- en waterkwaliteit, natuur en biodiversiteit. In 2024 zullen wij voortzetten op de in 2022 ingeslagen weg met betrekking tot de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel en de Uitvoeringsagenda Mest.

De landbouw- en voedselsector bevindt zich nog steeds in een periode met grote dynamiek en onzekerheid. De doelstellingen op het gebied van klimaat, natuur, water, bodem en volksgezondheid zijn nog onverminderd groot en met het niet doorgaan van het landbouwakkoord en het vallen van het kabinet is er grote onzekerheid over de bijdrage van het rijk voor wat betreft de ontwikkeling van instrumentaria en financiën. Belangrijk onderdeel daarbij is de vergunningverlening in de veehouderij: de huidige normering van stallen volstaat niet meer om daar rechtsgeldige vergunningen op te kunnen verlenen.

Het uitgangspunt voor Landbouw en Voedsel is dat de uitvoeringspraktijk voor 2022 en 2023, conform het Beleidskader Landbouw en Voedsel, de basis is van het bestaande beleid. Daarbij dragen maatregelen bij aan oplossingen van bijvoorbeeld de stikstofproblematiek zoals de pilot Real Time meten en monitoren en de inzet op de Aanpak Piekbelasting.

In het oog springende onderwerpen voor 2024 zijn:

- De Aanpak Piekbelasting
- De pilot Real Time meten en monitoren
- Bijdragen aan gebiedsgerichte aanpak met o.a. invulling toekomstperspectief landbouw en sociaal-economische impact analyse
- Het verder uitvoeren van het Plan van Aanpak Jonge Boeren
- De innovatie-samenwerking Landbouw en Voedsel, waaronder de samenwerking met de 6 zandprovincies, stuurgroep Landbouw Innovatie Brabant (LIB) en de samenwerking met de regionale ontwikkelmaatschappijen en de BOM. Thema's die we hier gezamenlijk oppakken zijn o.a. precisielandbouw, duurzame voedselverwerking en biobased grondstoffen.
- Bevorderen natuurinclusieve en biologische landbouw
- Uitvoeren Green Deal Eiwitrijke gewassen
- Samenwerking tussen de proeftuinen Boerderij v.d. Toekomst Zuid-Oostelijk Zand, Vredepeel, Agroproeftuin de Peel
- De samenwerking met het agrarisch onderwijs.

Wat willen we bereiken?

Het meest duurzaam en circulair in Europa

We willen bereiken dat in Brabant de meest duurzame landbouw- en voedselproductie plaatsvindt in Europa, mede doordat er sprake is van gesloten mineralenkringlopen (in plantaardige en dierlijke ketens), zoveel mogelijk emissieloze landbouw naar water, bodem en lucht en de klimaatdoelstellingen worden gerealiseerd. De voedselketens produceren gezond voedsel en landbouwbedrijven dragen bij aan een gezonde leefomgeving.

Hiermee dragen de landbouw- en voedselketens bij aan het Brabants Beleidskader Gezondheid met drie gezonde levensjaren erbij voor elke Brabander in 2030. Dit houdt verband met de hoofddoelstellingen van de uitvoeringsagenda landbouw en voedsel met name op het gebied van meest duurzame circulaire landbouw- en voedselproductie in Europa. Hierbij zijn indicatoren als een dalende trend in fijnstof emissie vanuit de veehouderij opgenomen in relatie tot de gezonde leefomgeving en het verminderen van emissies

uit de landbouw. Maar ook het stimuleren van real-time monitoring van emissies en de maatregelen vanuit het Schone lucht akkoord dragen bij aan de gezonde levensjaren van de Brabander.

Indicatoren

- • Verhouding tussen de bewerkte mest en de gewasbehoefte in Nederland (verhouding naar een waarde, op basis van fosfaat (P2O5))

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
Verhouding naar waarde	(1,09) 2020	-	Verhouding lager dan 1

- Stikstof- en fijnstof emissie veehouderij in Brabant

Streefwaarden	nulmeting	2024
Kton fijnstof per jaar	1,7 kton (2021)	dalend
Kton fijnstof per jaar	15,3 kton (2019)	dalend

Wat gaan we daarvoor doen?

Realiseren uitvoeringsagenda mest

De inzet van de uitvoeringsagenda mest is gericht op het benutten van organische stoffen en mineralen uit kwalitatief hoogwaardige dierlijke meststoffen in de diverse systemen van kringlooplandbouw. In de uitvoeringsagenda ligt de focus nadrukkelijk op het samenwerken met partners en het reageren op initiatieven uit de samenleving. Bij die initiatieven zorgen we in 2024 niet alleen voor financiële en mentale ondersteuning, maar ook willen we initiatiefnemers ons netwerk intrekken zodat ze voor hun R&D-activiteiten aansluiting zoeken bij ontwikkelingen in Brabant. Wij willen in 2024 verder streven dat onze provincie als meest innovatieve regio voor hightech in Europa ook een groene proeftuin is voor duurzame, innovatieve oplossingen.

De samenwerking tussen de 6 zandprovincies én de samenwerking tussen de proeftuinen Boerderij v.d. Toekomst Zuid-Oostelijk Zand, Vredepeel, Agroproeftuin de Peel zijn belangrijke initiatieven om deze ambitie waar te maken. Deze laatste zal onderdeel gaan uitmaken van de Fieldlabregeling zoals door het Ministerie van LNV geïnitieerd. Een fieldlab is een fysieke praktijkomgeving met testlocaties waar regionale overheden, bedrijven, onderwijs en kennisinstellingen, burgers, samenkomen om nieuwe technologieën en sociale innovaties te ontwikkelen, ermee te experimenteren, te demonstreren, ervan te leren, op te schalen, te implementeren en/of onderzoek naar te doen. Hierbij wordt ook de koppeling gelegd met de doelen van het BPLG.

Actualisatie en uitvoeren routekaart stalaanpassingen 2024

Op basis van de inzichten van einde 2021 moeten van de ongeveer 4.400 locaties waar bedrijfsmatig in Noord-Brabant vee wordt gehouden op ongeveer 750 van deze locaties één of meer stallen zijn aangepast per 1 juli 2024; dit betreft de bedrijven met varkens en kippen. Op ongeveer 1500 locaties met koeien en kalveren moet op 1 januari 2026 de stallen zijn aangepast. De eerdere studie gaat ervanuit dat op ongeveer 1500 locaties de veehouderij-activiteiten worden beëindigd.

Momenteel is de vergunningverlening voor stallen opgeschort. De inspanningen zijn er op gericht –onder verantwoordelijkheid van het rijk- om de vergunningverlening weer zo snel mogelijk op gang te krijgen. De huidige verwachting is dat die in de loop van 2024 weer op gang gaat komen en een (beperkt) aantal

vergunningen zal worden verleend. Het Rijk heeft eerder toegezegd te zullen komen met een subsidieregeling om deze investeringen financieel te ondersteunen.

Er zijn verschillende routes denkbaar naar het hervatten van de vergunningverlening in de veehouderij: zowel de route van een passende beoordeling alsook het herstellen of opnieuw ontwikkelen van een normeringssystematiek zoals eerder in het kader van de Regeling Ammoniak en Veehouderij (RAV). In alle gevallen lijkt het daadwerkelijk kunnen meten en monitoren van de (stal-) emissies een belangrijk instrument. In 2024 zal er worden gemeten op een aantal locaties en aan een aantal stalsystemen. De pilot Real Time meten en monitoren heeft als doel om de meetapparatuur in de praktijk te valideren en te optimaliseren, om te vertalen hoe dit kan worden toegepast in het kader van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. In overleg met het Rijk wordt geprobeerd om de pilot uit te breiden met metingen op het gebied van voer- en managementmaatregelen.

Streefwaarden	2024
Aantal veehouders financieel ondersteund die investeren in een bestaand stalstelsel met rijksmiddelen	50*

*Dit is afhankelijk van de mate waarin het lukt om in 2024 vergunningen voor stalstelsels te verlenen én het openstellen van een subsidieregeling door het Rijk.

Daarnaast :

- Blijven we in 2024, afhankelijk van de snelheid waarmee de vergunningverlening voor stalstelsels weer op gang komt- onze First Movers-regeling inzetten om veehouders die als eersten investeren in een innovatief brongericht stalstelsel financieel te ondersteunen. We zullen dat afstemmen met de hierboven genoemde regeling.

Pilot Real-Time meten

In 2024 voeren we de pilot Realtime meten uit op circa 25 locaties in Noord-Brabant en gaan we een meetprotocol op te stellen voor het meten van stalemmissies. Dit zal helpen in de ontwikkeling van middel naar doelvoorschriften. Dit wordt gefinancierd vanuit rijksmiddelen.

Streefwaarden	2024
Aantal praktijkbedrijven waarop gemeten wordt in het kader van deze pilot	25

Afhankelijk van de snelheid waarmee de vergunningverlening weer op gang gebracht kan worden én van de snelheid waarmee er voor de verschillende stalstelsels beschikbaar komen waarmee aan de doelstellingen op het gebied van ammoniakemissie kan worden voldaan zullen activiteiten ontplooid worden om de betreffende veehouders te informeren over de stalstelsels. Het voornemen is om dit opnieuw in samenwerking met de Taskforce Toekomstbestendige Stalstelsels te doen.

Bereiken van implementerende en zoekende veehouders

Streefwaarden	2024
implementerende en zoekende veehouders bereiken via het netwerk van de Taskforce, via bijeenkomsten, 'Tour de Boer'-demonstraties, diverse schriftelijke en digitale communicatiekanalen en voorlichtingsactiviteiten.	500

Een belangrijke ontwikkelroute in het kader van de Routekaart Stalstelsels is die van natuurinclusieve melkveehouderij. De Biodiversiteitsmonitor is een van de belangrijke instrumenten om dat te bevorderen.

Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij, Akkerbouw en Zoogkoeienhouderij

De afgelopen jaren heeft de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij ontwikkeld tot een veel gebruikt instrument voor melkveehouders die hun bedrijfsvoering op een meer extensieve manier vormgeven. Inmiddels is –onder andere met inzet van rijksmiddelen- de periode van ondersteuning verlengd van 3 naar 5 jaar en wordt het aantal deelnemers verhoogd naar 650.

In de akkerbouw is het afgelopen jaar geëxperimenteerd met een biodiversiteitsmonitor Akkerbouw, voor Noord-Brabant in het gebied van de Zuid Westelijke Delta (samen met de provincies Zeeland en Zuid-Holland). Het streven is erop gericht om in 2024 in dat gebied op te schalen naar 100 deelnemers waarvan ongeveer 30 in Noord-Brabant.

Indicator:

- Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw (BMA) bij akkerbouwbedrijven
- Toepassen (eenvoudige natuurinclusieve maatregelen) bij Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw	n.v.t.	30
Toepassen Biodiversiteitmonitor melkveehouderij (cumulatief)	190 (2021)	650

Wat willen we bereiken?

Economisch toonaangevend zijn binnen Europa

Het Brabantse landbouw- en voedselsysteem is in 2030 een vooraanstaande Europese speler: zeer innovatief en met een sterke concurrentiepositie. De sector rendeert door (nieuwe) economische en maatschappelijke verdienmodellen in grote internationale en kleine regionale ketens. Bovendien zijn nieuwe (biobased) bedrijfstakken tot ontwikkeling gekomen op het snijvlak van landbouw en voedsel en respectievelijk hightech, biobased bouwen, ICT, chemie en gezondheid. Brabant blijft exporteur van geavanceerde voedselproductiesystemen.

We willen het innovatieve ecosysteem van landbouw- en voedselsector in Brabant blijven ondersteunen. Een belangrijk onderdeel daarvan is de ontwikkeling van (kennisintensieve) startups. Deze beginnende innovatieve ondernemers dragen in belangrijke mate bij aan de ontwikkeling van nieuwe producten, diensten en kennis. Ze spelen een belangrijke rol in innovatie en dragen bij aan vernieuwende oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen van vandaag en in de toekomst. In samenwerking met het programma Economie, Kennis en Talentontwikkeling, Braventure, Brabant Startup Fonds en de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij wordt er hard gewerkt om ten behoeve van onze ambitie meer agrifood startups te ondersteunen.

Indicatoren:

- Aantal startups in landbouw en voedsel en op cross-overs met high tech (Programma EKT)

Streefwaarden	nulmeting	2024
aantal	5-7 (2021)	25

- Vestiging nieuwe bedrijven en/of bovengemiddelde groei van bestaande bedrijvigheid in de high tech agrofoodsector / aantal toonaangevende bedrijven (Programma EKT)

Streefwaarden	nulmeting	2024
---------------	-----------	------

aantal 2 à 5 (2021) Substantiële groei

- Ontwikkeling van bedrijvigheid in nieuwe eiwitten in aantallen bedrijven en werknemers (5% groei per jaar)

Streefwaarden	nulmeting	2024
Groei per jaar	45 (2022)	5%

Wat gaan we daarvoor doen?

Bevorderen innovatie

Voor innovatieve bedrijven in Brabant is een goede kennis- en onderwijsinfrastructuur van groot belang. We willen in 2024 werk maken van het ontwikkelen van kennis en het opleiden van toekomstige professionals, maar ook van het koppelen van maatschappelijke en ondernemersvraagstukken aan onderwijsinstellingen. Dit draagt bij aan het ontwikkelen van nieuwe innovatieve oplossingen en een beter kennisecosysteem en tegelijkertijd zorgt het ervoor dat studenten een betere opleiding krijgen. We zullen hiervoor in 2024 diverse samenwerkingen en evenementen organiseren. We dragen hiermee bij aan meer succesvolle innovatie en daarmee aan het versnellen van de ontwikkeling en toepassing van datagedreven innovaties in de agrifood waardeketen. Wel zullen partijen in de samenwerking in wisselende samenstellingen met elkaar en andere partijen laten werken aan datagedreven innovaties in projecten, programma's en andere initiatieven.

Via de innovatiealliantie Landbouw en Voedsel werken verder we nauw samen met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij, Brainport Development, Rewin en Agrifood Capital. Gezamenlijk werken we aan een aantal grote opgaven van de landbouw- en voedseltransitie en stimuleren we samenwerkingstrajecten tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden om tot innovatieve oplossingen te komen. Deze initiatieven richten zich op precisielandbouw, toepassing van data en robotisering met als doel emissies en uitspoeling van nutriënten te verminderen, eiwittransitie en de voedselverwerkende industrie.

Indicator:

- Organiseren van initiatieven welke de innovatie bevorderen (aantal: 3)

Ondersteunen en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken

In 2022 is de provincie Noord-Brabant de Green Deal Eiwitrijke gewasketen (GDE) aangegaan. Dit zal in 2024 doorgezet worden. Deze Green Deal beoogt een goed verdienmodel voor boeren met het telen van stikstofbindende vlinderbloemigen, draagt bij aan een versnelling van de eiwittransitie en daarmee aan een betere balans tussen plantaardige en dierlijke eiwitten in het eetpatroon. Dit alles sluit goed aan bij het provinciale beleid aangaande de eiwittransitie. Diverse regio's zetten zich in voor intensievere ketensamenwerking. Hiertoe worden activiteiten opgezet voor verbetering van verbinding en opschaling van regionale initiatieven op het gebied van teelt, veredeling en verwerking. Ook de inzet van innovatieve technologieën die leiden tot duurzame en gezonde producten maakt hier onderdeel van uit. Daar in Noord-Brabant een groot aantal bedrijven actief is in de voedselverwerkende industrie, dit in combinatie met een sterk ontwikkelde hightechsector, biedt deelname aan de GDE deze bedrijven kansen voor verdere groei. Maar ook een intensievere samenwerking tussen ketenpartners en (door)ontwikkeling van kennis en innovatie ligt in het verschiet, waardoor het lokale ecosysteem wordt versterkt.

Indicator:

- Aantal ondersteunde en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken (aantal: 2)

Stimuleren kleine betekenisvolle projecten door Landbouw Innovatie Brabant

Met de Landbouw Innovatie Brabant (LIB) zullen we innovaties blijven aanjagen en ondersteunen die bijdragen aan duurzame en vitale land- en tuinbouw die een bijdrage levert aan de kwaliteit van het platteland met maatschappelijke verankering. Bijdragen aan systeemverandering staat centraal in het ondersteunen van innovaties met daarin sleutelbegrippen als waarde creatie, kringlooplandbouw en doornontwikkeling. LIB doet dit op een laagdrempelige manier door vroeg in het innovatieproces vanuit de optiek van de primaire sector (vanuit de brede omgeving gezien) ondersteuning te bieden door o.a. in contact brengen met juiste netwerk, ondersteuning in het opwerken van idee tot project, financiële bijdrage en nazorg/doorontwikkeling.

Het LIB is in 2023 geëvalueerd. Een belangrijke aanbeveling was dat de innovaties en innovatoren nog meer worden verbonden aan een breder kennis-ecosysteem.

Indicator:

- Aantal initiatieven ondersteund door LIB

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	30

Wat willen we bereiken?

Natuur- en landschapsinclusief zijn in 2030

De Brabantse landbouw is in 2030 landschaps- en gemeenschapsinclusief en vervult daarmee een vitale rol in natuur- en landschapsontwikkeling en het beheer daarvan. Er is een herkenbare verbinding tussen stad en platteland, tussen producent en consument (voedsel, leefbaarheid dorpen) en met de Brabantse samenleving als geheel (zorg, groene energie, landschap en natuur, recreatie).

Indicatoren:

- Aantal natuurinclusieve boeren

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
aantal	80 (2021)	150	500

- Areaal biologische landbouw (ha) (15% van het agrarisch areaal

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
Agrarisch areaal	2,8% (2020)	3,5%	15 % (circa 35.000 ha)

Wat gaan we daarvoor doen?

Begeleiden bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief

We zetten in 2024 de ondersteuning voort van agrariërs die willen omschakelen richting een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. Dit doen we onder andere door het opstellen van businessplannen (gericht op een natuurinclusieve bedrijfsvoering) te blijven bevorderen. Ook de provinciale Beleidsregel grond voor

Natuurinclusieve landbouw, waarbij provinciale grond (met kwalitatieve verplichtingen en aangepaste pachtprijs), ten behoeve van extensivering naar twee grootvee-eenheden (gve) per hectare, via erfpacht beschikbaar wordt gesteld, zal worden voortgezet.

De wijze waarop we dit doen hangt af van de uitkomst van de evaluatie van de ingezette beleidsinstrumenten zoals die in het najaar van 2023 wordt uitgevoerd. Deze evaluatie is noodzakelijk geworden nu gebleken is dat het gebruik van de regeling voor het opstellen van een businessplan duidelijk terugloopt, ondanks het feit dat het subsidieplafond van deze regeling eind 2022 is verhoogd voor tachtig nieuwe ‘omschakelaars’ in de veehouderij. Hetzelfde geldt voor het gebruik van de Beleidsregel grond. Dit staat overigens in schril contrast met de grote belangstelling voor deelname aan de Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij.

Begin 2024 zullen we op basis van de resultaten van de evaluatie zorgen voor een advies over de bestaande en eventueel nieuwe instrumenten.

Op basis van gedeelde gebiedsopgaven stimuleren we samenwerking tussen agrariërs onderling en met de andere gebiedspartijen, zoals terrein behorende organisaties, waterschap, GOB, gemeenten en BPG (Brabants Particulier Grondbezit). Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van de financiële middelen van het Rijk. En waar nodig faciliteren we gebiedsprocessen op maat om de natuurinclusieve bedrijfsvoering rendabel te krijgen (via kavelruil en in afstemming met de natuurdoelen).

Streefwaarden	nulmeting 2024	
Aantal begeleide bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief (incl. businessplan)	80	50

Organiseren van bijeenkomsten voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven

Natuurinclusieve landbouw staat nog aan het begin en kent een flinke kennisachterstand vergeleken met de gangbare en biologische landbouw. Veel agrariërs die een stap overwegen naar omschakeling hebben vragen over de natuurinclusieve maatregelen en hun impact op de productie, kosten en baten, afzetmarkten, enzovoort. Met financiële ondersteuning zijn twaalf inspiratiebedrijven natuurinclusieve landbouw operationeel. Bedrijfsadviseurs zijn vaak nog gewend om te werken met gangbare bedrijfsmodellen en denkwijzen die uitgaan van een zo hoog mogelijke productie via inzet van hulpstoffen. Mede met de hulp van de inspiratiebedrijven worden er in 2024 weer bijeenkomsten georganiseerd, om zo kennisontwikkeling/uitwisseling te vergroten.

Indicator:

- Aantal bijeenkomsten georganiseerd voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven. (aantal: 30 per jaar)

Geven van omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)

Door het aanbieden van adviseurs die adviesgesprekken voeren met melk- en vleesveehouders en akkerbouwers/groentetelers die de overstap naar biologisch overwegen zetten we in 2024 in om meer biologische landbouw in Brabant te realiseren. Voorlopig zetten we in op totaal dertig ondernemers. Op bedrijfsniveau worden de te nemen stappen in kaart gebracht. Voor agrariërs die willen doorgaan, worden in 2024 oriëntatie cursussen georganiseerd, waar ze gezamenlijk aan kunnen deelnemen.

Streefwaarden	2024
Aantal uitgebrachte omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)	8 (totaal 30)

Gronden voor Graasdierhouderijen

De minister van LNV heeft € 22,5 mln. beschikbaar gesteld om vooruitlopend op de uitvoering van het BPLG graasdierhouders te ondersteunen bij het extensiveren van hun bedrijf in gebieden rond Natura 2000, natte natuurparels en in de beekdalen. In deze gebieden is het wenselijk grasland als grondgebruik te behouden om onze beleidsdoelen ten aanzien van natuur en water te realiseren, terwijl de trend is het dat grondgebruik intensiveert met andere gewassen. De hoge grondprijzen zijn hierin een belangrijke factor. Onze aanpak daarbij is dat we grondeigenaren in genoemde gebieden -die zich vastleggen op het langdurig gebruiken van gronden als grasland- compenseren voor de waardedaling van de gronden die het gevolg is van die (vrijwillige aangegane) gebruiksbeperking. Op die manier blijven de gronden beschikbaar voor graasdierhouders. We willen onze aanpak zo vormgeven dat deze zowel voor blijvende als stoppende agrariërs aantrekkelijk is. In 2024 willen we, vooruitlopend op het staatssteunproof vaststellen van een eventuele regeling voor het langjarig vastleggen van gebruik als grasland, het behoud van grasland voor een kortere periode ondersteunen via bestaande instrumenten als aan- en verkoop van grond en de verpachting van provinciale grond. Met het beschikbare budget verwachten wij uiteindelijk rond 1.400 hectare langdurig te kunnen behouden voor graasdierhouderij.

Aanpak piekbelasting

In het kader van de aanpak Piekbelasting stikstof ondersteunt de provincie –in belangrijke mate met rijksmiddelen- veehouders die in aanmerking komen voor de Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderij (+). In beginsel staan de betreffende veehouders voor de keuze om te innoveren, verplaatsen, extensiveren of te beëindigen. Veehouders kunnen zelf aangeven of ze gebruik willen maken van een dergelijke ondersteuning.

Ondersteunen van veehouders bij besluitvorming LBV(+)

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde veehouders (cumulatief vanuit 2023)	500

Wat willen we bereiken?

Versterken gemeenschapsinclusief

We willen de verbinding tussen de diverse ketens en de burger versterken. Het resultaat is dat de Brabanders (weer) trots zijn op de landbouw- en voedselsector. De sector is dichter bij de burger gekomen en meer verbonden door onder andere meer kennis van de rol en herkomst van voedsel en van het belang van het buitengebied. Er vindt een verschuiving plaats naar meer voedsel van dichtbij en de landbouw levert een bijdrage aan maatschappelijke en ecosysteemdiensten. Brabanders waarderen het voedsel, het buitengebied, het groen in de stad en de makers, ontwikkelaars en beheerders ervan. De landbouw- en voedselketens worden beleefd als belangrijk onderdeel van de brede welvaart in Brabant.

Steeds meer maatschappelijke opgaven komen samen op één en dezelfde bedrijven binnen de gehele sector en keten. Zo willen we méér dierenwelzijn, minder emissies die schadelijk zijn voor de mens en natuur en een betere bodem- en waterkwaliteit. Deze vraagstukken vragen om een vernieuwingsslag in de veehouderij. Die vernieuwing brengt onzekerheden met zich mee: kan dit financieel uit? Hoe valt een nieuwe koers binnen ons gezin? Vraagstukken die jonge boeren bezighouden en medebepalend zijn óf en hóe zij het bedrijf voort gaan zetten. De provincie wil in 2024 verder bijdragen aan het toekomstperspectief voor jonge boeren. De komende tijd gaan we verder samen met jonge boeren bekijken wat er nodig is om

dat toekomstperspectief in te vullen door verdere uitvoering te geven aan het Plan van Aanpak Jonge Boeren.

Indicatoren:

- Gemiddelde waardering burgers voor de agrifoodsector in Brabant (op niveau of verbetering van waardering)

Streefwaarden	nulmeting (landelijk niveau)	2024
Gemiddelde waardering schaal van 1-7	5,01 (2020)	Op niveau of verbetering

- Percentage Brabanders met zorgen over de gezondheid in relatie tot de veehouderij (afname percentage)

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Percentage	3% (2020)	Afname

- Actualiteit stikstofproblematiek en de media aandacht die het heeft gekregen.
- Langdurig aanhoudende vogelgriep en overdraagbaarheid naar andere dieren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ondersteunen boer-burger initiatieven

De provincie is opnieuw leadpartner van de Dutch Food Week (DFW) en organiseert/ondersteunt in dat verband een aantal evenementen die bijdragen aan een verbeterde boer-burgerrelatie. Via de Dutch Design Week (DDW) en de Embassy of Food brengen stimuleren we dat burgers op een onverwachte manier kennis verkrijgen van de ontwikkelingen in de landbouw- en voedselsector.

Indicator:

- Ondersteunde initiatieven (aantal: 1)

Korte Ketens

De landbouw- en voedselketens worden beleefd als belangrijk onderdeel van de brede welvaart in Brabant. Korte ketens worden vaak gezien als een belangrijk middel om dit te bereiken: de consument koopt direct bij de boer of met maximaal één schakel ertussen. De afgelopen jaren is gebleken dat veel initiatieven het niet volhouden. We zijn als provincie in 2024 partner in het door LNV ingestelde netwerk korte ketens en regionale voedselstrategieën. Op basis van nationaal onderzoek en ervaring in Brabant (o.a. via het LIB) bouwen we aan een expertisenetwerk waar ondernemers kunnen aankloppen.

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	3

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

Beleidskaders

- Omgevingsvisie
- Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030
- Notitie "Versnelling transitie veehouderij"

Uitvoeringsagenda's

- Programma 'Ondersteunende maatregelen versnelling transitie veehouderij'
- Uitvoeringsagenda mest
- Uitvoeringsagenda Landbouw en Voedsel 2022-2023

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma wordt vooral op het gebied van innovatie nauw samengewerkt met de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij en de regionale ontwikkelingsmaatschappijen AgriFood Capital, Rewin en Brainport Development.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Met name de landelijke ontwikkelingen zullen ook het komend jaar een sterke invloed hebben op dit beleidsprogramma. We spelen hierop in met als uitgangspunt het in 2022 vastgesteld beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 en het doorzetten van de Uitvoeringsagenda 2022-2023 (tot het moment dat de Uitvoeringsagenda 2024/2027 is vastgesteld)

Wat mag het kosten?

7. Landbouw en voedsel

Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
			na wijz.				
<u>Lasten</u>							
	Programmalasten	11.010 N	19.308 N	40.939 N	241 N	241 N	226 N
	Toerekening organisatiekosten	2.354 N	3.620 N	2.647 N	2.647 N	2.647 N	2.647 N
Totaal Lasten		13.364 N	22.928 N	43.586 N	2.888 N	2.888 N	2.873 N
<u>Baten</u>							
	Programmabaten	4.931 V	10.264 V	37.830 V	60 V	80 V	100 V
	Baten toerekening organisatiekosten	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten		4.931 V	10.264 V	37.830 V	60 V	80 V	100 V
Saldo van baten en lasten		8.433 N	12.664 N	5.755 N	2.828 N	2.808 N	2.773 N
	Onttrekking aan reserves	1.272 V	831 V	205 V	205 V	205 V	190 V
Bedragen x € 1.000		Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2022	2023	2024	2025	2026	2027
			na wijz.				
	Onttrekking aan reserve	1.272 V	831 V	205 V	205 V	205 V	190 V
	Res. Essent Investeringsagenda	1.272 V	626 V	-	-	-	-
	Reserve Landbouw	-	205 V	205 V	205 V	205 V	190 V

(bedragen x € 1.000)		saldo per	saldo per	saldo per	saldo per	saldo per	saldo per
		01-01-	31-12-2023	31-12-	31-12-	31-12-	31-12-
		2023		2024	2025	2026	2027
7. Landbouw en voedsel							
	Reserve Landbouw		525	360	215	90	
	Res. Essent Investeringsagenda	626					

